

Trenger barnesakkyndige særbehandling ved fagetisk klagebehandling i foreldretvister?

Mette Garmannslund

nestleder for Fagetisk råd (FER) i Norsk psykologforening og spesialist i klinisk barne- og ungdomspsykologi

Kristian Utrimark

illustratør

Det har kommet inn spørsmål til etikkpanelet om hvordan Norsk psykologforening (NPF) og Fagetisk råd (FER) bedre kan ivareta rettssikkerheten til barnesakkyndige psykologer som klages inn for arbeid de har gjort i foreldretvister. Det skrives at det kan foreligge en historikk der psykologen kan ha blitt truet eller trakassert av klager, at klager kan ha personlighetsproblematikk, og at dette ikke blir hensyntatt av FER. Det skrives også at det oppleves som et maktovergrep når FER utelukkende forholder seg til klagers situasjonsforståelse, ikke henter inn opplysninger fra andre kilder, og at psykologen bes reflektere på feil faktum.

Barnesakkyndig arbeid i foreldretvister er et risikofylt arbeidsfelt når det gjelder muligheten for å bli innklaget til fagetisk råd. Som barnesakkyndig psykolog kan jeg godt skjønne at dette oppleves som en urettferdig ekstrabelastning til et krevende arbeid, og at det etterlyses bedre vern av sakkyndige fra FER og NPF. Er det likevel slik at vi barnesakkyndige trenger særbehandling når det kommer til fagetikken?

I barnesakkyndig arbeid må psykologen gjøre krevende faglig arbeid, og samtidig identifisere og håndtere flere ulike fagetiske dilemma som dukker opp underveis. Uavhengig av kvaliteten på psykologens arbeid kan parter i konflikt oppleve det som partisk, mangelfullt eller lite respektfullt gjennomført. Noen av de som er gjenstand for psykologens vurderinger, kan også ha med seg en særskilt sårbarhet som senker terskelen for å kjenne seg krenket, øker strevet med å regulere vanskelige følelser, og der avmakt håndteres ved å gå i kamp mot psykologen. Selv om vi er profesjonelle, er det krevende å arbeide i et slikt konfliktlandskap. De fleste barnesakkyndige psykologer gjør nok jevnlig overslag av hvorvidt arbeidet koster mer enn det smaker, og det er ikke alltid at regnskapet går i pluss. I slike situasjoner er det ikke rart at man kjenner behov for å ha «sine egne» i ryggen, og skjermes mot prosesser som kjennes urettferdige og legger sten til byrden.

Det er ikke slik at fagetisk råd åpner alle klagesaker for behandling

Jeg mener at sakkyndige psykologer ikke skal akseptere urett og krenkelser, og noen ganger kan man trenge hjelp for å stoppe andres overtramp og sikre egen trygghet. Jeg tenker likevel ikke at arbeidsfeltet har godt av et fagetisk «fripass» der en slipper å forholde seg til kritikk, eller at fagetiske klager lukes bort uten refleksjon grunnet kjennetegn ved klagers fungering. Jeg har imidlertid forståelse for uroen psykologer kan kjenne i møtet med den formelle klageprosessen, som kan være krevende. Psykologen kan mistenke at klageadgangen brukes manipulativt for å ramme en selv eller klagers motpart i foreldretvisten, og være bekymret for at fagetisk råd ikke er i stand til å forstå eller håndtere dette på en måte som sikrer en god og rettferdig behandling.

Nå er det ikke slik at fagetisk råd åpner alle klagesaker for behandling. Noen klager vurderes ikke som reelle fagetiske klagesaker, og avvises uten at psykologen gjøres kjent med dem. Der det

åpnes for fagetisk refleksjon, er det ikke nødvendigvis slik at det antas å ha forekommet brudd på etiske prinsipper, eller at klagers fortelling ensidig legges til grunn for konklusjonen. Når det åpnes en klagesak, vurderer FER at den presenterer en mulig fagetisk problemstilling som er relevant å behandle, med fagetisk refleksjon og læring som mål. Dersom klager og psykolog er uenige om hva som har skjedd, og det ikke fremlegges tydelig dokumentasjon, kan ikke fagetisk råd ta stilling til klagens innhold.

FER er klar over at dagens klagebehandling kan ligne på en juridisk prosess og gi klager urealistiske forventninger til hvilke formelle konsekvenser klagen kan få for psykologen. Den kan også gi psykologen en opplevelse av å «stå for retten» heller enn å bli invitert til refleksjon og læring. Dette kan slå ekstra uheldig ut i barnesakkyndige klagesaker.

Jeg tenker likevel at det blir vanskelig å komme utenom en klageadgang, også i saker som gjelder barnefaglig sakkyndige. Fagfeltet er avhengig av andre aktørers tillit til oss, krever at vi setter høye standarder for oss selv og arbeidet vårt, og at vi aksepterer at andre «kikker oss i kortene.» Jeg er heller ikke tilhenger av at forhold ved klager skal begrense klageadgangen. Dersom vi har med spesielt sårbare mennesker å gjøre, mener jeg at dette krever at vi mobiliserer og skjerper innsatsen. Kanskje er det nettopp disse sakene som er spesielt viktig å være oppmerksomme på, og der det fagetiske læringspotensialet kan være ekstra stort? I det mindretallet av barnesakkyndige klagesaker der det konkluderes med brudd på fagetiske prinsipper, ser vi gjerne at psykologen har stått i krevende fagetiske dilemma som ved andre valg kunne blitt løst innenfor rammene av de fagetiske prinsippene. Å identifisere fagetiske dilemma og gjøre gode valg fordrer imidlertid at vi hele tiden er i en fagetisk refleksjonsprosess, på egen hånd og sammen med andre.

Spørsmålet til Etikkpanelet vitner om at klageprosessen ikke nødvendigvis fungerer etter intensjonen, og kan gjøre det krevende å ivareta både klager og innklaget psykolog. Jeg mener at en målrettet evaluering og revidering av dagens ordning vil være et skritt i riktig retning.

I hvert nummer drøfter representanter fra Fagetisk råd (FER) i Norsk psykologforening en fagetisk problemstilling. Du kan sende fagetiske spørsmål til etikk@psykologtidsskriftet.no.